

UPPSALA
UNIVERSITET

UTBVET 2015/19

Anvisningar för framtagande av doktorsavhandlingar och licentiatuppsatser

Fastställd 2023-06-01 av Fakultetsnämnden för
utbildningsvetenskaper

Innehåll

1 Ventileringar och slutseminarium	3
Doktorsavhandling	3
Licentiatuppsats	3
2 Disputation	3
Doktorsavhandling	3
Licentiatseminarium	4
Ordförande och opponert	4
Betygsnämnd	5
3 Doktorsavhandling	5
4 Tryckningsbidrag och övriga kostnader	6
5. Antal exemplar och distribution av avhandlingen	6
6 Spikning, tillgänglighetstid och plats för disputation	7
7 Disputationsakten	7
8 Sammanträde med betygsnämnden	8
9 Arvoden och ersättning till opponert	9
10 Doktorsexamen	9

Dessa riktlinjer utgör en sammanfattning av de viktigaste bestämmelserna i förordningstext, tillämpningsföreskrifter och andra beslut som rör disputationer vid fakulteten för utbildningsvetenskaper. *Högskoleförordningen* (kap. 5 (anställning som doktorand), kap. 6 (utbildningen) och kap. 7 (tillträde till utbildningen)), *Riktlinjer för utbildning på forskarnivå vid Uppsala universitet* (UFV 2022/728) samt *Antagningsordning och föreskrifter avseende betyg inom utbildning på forskarnivå vid Uppsala universitet* (UFV 2022/729) utgör här viktiga styrdokument.

För eventuell kompletterande information inför disputationen/licentiatseminariet ombeds doktoranden/licentianden ta kontakt med forskarutbildningsadministratören vid institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier samt besöka universitetets hemsida för avhandlingar.

1 Ventileringar och slutseminarium

Doktorsavhandling

Doktoranden ska vid åtminstone tre seminarier ventilera sitt avhandlingsmanus efterhand som det växer fram. Det första ska inträffa i ett planeringsstadium och det andra ungefär i mitten av avhandlingsskrivandet. Det tredje seminariet, slutseminariet, ska inträffa i slutskedet av avhandlingsarbetet, då avhandlingen i sin helhet granskas innan den anmäls för disputation och fakultetsnämnden utser opponenter och betygsnämnd. Både vid ventileringen i mitten av avhandlingsarbetet och vid slutseminariet granskas avhandlingen av en särskilt tillkallad extern granskare.

Doktorander som antagits till senare del av utbildning på forskarnivå efter licentiatexamen ska ventilera sitt manus vid ett planeringsseminarium och vid ett slutseminarium.

Efter slutseminariet har handledare, granskare och doktorand en överläggning om vilka korrigeringar som bör göras av manuskriptet. Doktoranden bör därefter i samråd med handledaren väga in de synpunkter av både innehållslig och formell art som aktualiserats. Om alltför omfattande synpunkter framkommer vid slutseminariet, kan ytterligare ett öppet seminarium anordnas då slutmanus granskas ännu en gång. I anslutning till slutseminariet utses en läsgrupp/redaktion (bestående av två disputerade anställda vid institutionen) som läser igenom manus och lämnar kommentarer innan avhandlingen går till tryck.

Granskaren vid seminarierna ska inte ha varit handledare för doktoranden och ska inte heller vara opponenter eller betygsnämndsledamöter vid disputationen. Detta gäller även för licentiatuppsats.

Licentiatuppsats

För en licentiatuppsats ska minst två ventileringar ske, en i ett planeringsstadium och en andra vid ett slutseminarium. Vid slutseminariet granskas uppsatsen av en extern granskare.

Efter slutseminariet har handledare, granskare och licentiand en överläggning om vilka korrigeringar som bör göras av manuskriptet. Licentianden bör därefter i samråd med handledaren väga in de synpunkter av både innehållslig och formell art som aktualiserats. Om den externa granskaren och/eller handledaren bedömer att alltför omfattande synpunkter framkommer vid slutseminariet, kan ytterligare ett öppet seminarium anordnas då slutmanus granskas ännu en gång innan uppsatsen lämnas till tryckning.

2 Disputation

Doktorsavhandling

Grundregeln vid Fakulteten för utbildningsvetenskaper är att disputationsakten sker på campus och att både opponenter och samtliga betygsnämndsledamöter deltar på plats. I särskilda fall kan även dekanen medge deltagande via länk. Om deltagande på länk är

aktuellt måste institutionen säkerställa att detta kan ske på ett rättssäkert sätt och med hjälp av pålitlig teknik.

Beslut om ordförande, opponent, betygsnämnd samt tid och plats för disputation fattas av dekan efter förslag från prefekt. Förslag sänds till fakultetsnämnden minst tre månader i förväg på särskild blankett (se fakultetens hemsida). I samband med detta tillser huvudhandledaren att lokal är bokad innan förslaget skickas till fakultetsnämnden.

Licentiatseminarium

Beslut om opponent, betygsnämnd samt tid och plats för seminariet fattas av prefekt efter förslag av huvudhandledaren. Förslag sänds till prefekten minst två månader före seminariet äger rum. Lokal bokas av huvudhandledaren innan förslaget sänds till prefekten.

Licentiatuppsatsen ska i tryckt form göras tillgänglig minst tre veckor före seminariet. Det åligger författaren av en licentiatuppsats att ta reda på vilka specifika krav och tidsgränser som gäller för uppsatser som ingår i bestämda publikationsserier.

Ordförande och opponent

Doktorsdisputation

Ordförande för disputationsakten bör vara en lärare anställd vid fakulteten för utbildningsvetenskaper, i normalfallet bör huvudhandledaren vara ordförande.

Opponenten bör i normalfallet vara docent eller motsvarande. Stor vikt ska även fästas vid kompetensen inom avhandlingens ämnesområde. Opponenten får inte ha sin verksamhet förlagd till fakulteten för utbildningsvetenskaper vid Uppsala universitet. Den som utses till opponent ska inte på ett påtagligt sätt ha varit delaktig i avhandlingens tillkomst, till exempel genom att ha varit granskare vid slutseminariet eller medförfattat publikationer med respondenten.

För både licentiatseminarium och doktorsdisputation gäller att om opponent och ledamot av betygsnämnd redan under sitt förberedelsearbete finner så allvarliga brister i avhandlingen/uppsatsen att hen befarar att den kan komma att underkännas ska hen snarast meddela dekanus och ordföranden härom. Det åligger huvudhandledaren att informera betygsnämndens ledamöter om detta.

Licentiatseminarium

Opponent på licentiatuppsats ska vara minst disputerad. Stor vikt ska även fästas vid kompetensen inom avhandlingens ämnesområde. Opponenten får inte ha sin verksamhet förlagd till fakulteten för utbildningsvetenskaper vid Uppsala universitet. Den som utses till opponent ska inte på ett påtagligt sätt ha varit delaktig i uppsatsens tillkomst till exempel genom att ha varit granskare vid slutseminariet.

Betygsnämnd

Doktorsdisputation

Betygsnämnden ska bestå av tre ledamöter. Det ska utses en reserv till betygsnämnden och eftersom en majoritet av ledamöterna inte får komma från doktorandens institution bör reserven vara extern.

En av ledamöterna utses bland lärarna inom fakulteten och de övriga ledamöterna utses bland lärarna inom annan fakultet eller vid annat lärosäte. Minst en av ledamöterna måste komma från ett annat lärosäte. Ledamöterna i betygsnämnden ska i normalfallet representera olika juridiska kön. Om detta senare mål inte kan uppnås ska huvudhandledaren till fakultetsnämnden anföra motiveringen till detta.

Ledamöterna i betygsnämnden ska vara docenter eller motsvarande. Den som varit huvudhandledare eller biträdande handledare för doktoranden ska inte ingå i betygsnämnden. Personer som i påtaglig grad bidragit till avhandlingens slutliga utformning ska inte ingå i betygsnämnden. Om dessa mål inte kan uppnås ska huvudhandledaren till fakultetsnämnden anföra motiveringen till detta.

Licentiatseminarium

För licentiatuppsatser utses en betygsnämnd som består av tre disputerade vid eller utanför institutionen. Betygsnämnden utser inom sig en ordförande. Enligt Uppsala universitets centrala riktlinjer bör även en reserv till betygsnämnden utses (UFV 2022/728). Ledamöter i betygsnämnden ska inte i påtaglig grad ha bidragit till uppsatsens innehåll och utformning.

3 Doktorsavhandling

Doktorsavhandlingar kan utformas antingen som ett enhetligt sammanhängande verk (monografiavhandling) eller som sammanläggning av vetenskapliga delarbeten med en så kallad kappa (sammanläggningsavhandling). De olika bidragen i en sammanläggningsavhandling ska tillsammans visa på en ”djup och aktuell specialistkunskap inom en avgränsad del av forskningsområdet” (HF, bilaga 1: Examensordningen). Om det inte av samförfattade delarbeten går att särskilja författarnas självständiga insatser, så måste detta tydliggöras i kappan för att det ska vara möjligt att bedöma doktorandens eller licentiandens insatser.

Doktorsavhandling får skrivas på svenska, engelska, danska, norska, franska eller tyska. Fakultetsnämnden för utbildningsvetenskap kan också besluta om att avhandlingen får skrivas på annat språk. Doktorsavhandlingen ska ha en sammanfattning på engelska. Avhandlingar på annat språk än svenska ska ha en sammanfattning på svenska. Ett kort referat av avhandlingens innehåll på engelska, ett så kallat abstract, ska fogas till avhandlingen. Detta tillsammans med uppgifter om själva disputationen utgör det så kallade spikbladet, vilket ska publiceras elektroniskt på universitetets hemsida. För vidare information om mallar med mera, se Uppsala universitets medarbetarportal.

Senast 14 veckor innan disputation ska doktoranden kontakta avhandlingsproduktion för en planering av publiceringsprocessen. Information finns på Uppsala universitets medarbetarportal.

I de fall avhandlingen utges av förlag eller ingår i avhandlingsserie utgiven gemensamt med annat universitet eller som publiceras genom utländskt förlag eller i utländsk avhandlingsserie, ska doktoranden själv kontakta utgivaren. Information finns på Uppsala universitets medarbetarportal och på fakultetens hemsida på medarbetarportalen.

Ett avtal om tryckning av avhandlingen ingås mellan doktoranden och Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, företrädd av prefekten. Doktoranden får inte ingå någon bindande överenskommelse om tryckning med ett tryckeri innan prefekten godkänt offerten och undertecknat avtalet.

Riktlinjerna i detta avsnitt gäller också licentiatuppsatser.

4 Tryckningsbidrag och övriga kostnader

Fakultetsnämnden för utbildningsvetenskaper ersätter framställningskostnaderna för upplagan som högst får omfatta 150 exemplar.

Sedan huvudhandledaren tillstyrkt tryckning upprättas avtal mellan institutionen och doktoranden, där institutionen förbinder sig att stå som beställare och betalningsansvarig för avhandlingens/ licentiatuppsatsens produktionskostnad, till det belopp som fakultetsnämnden fastställt.

Författaren har inte rätt att sälja några av de avhandlingsexemplar, till vilka anslag utgått från institutionen.

5. Antal exemplar och distribution av avhandlingen

Upplagan ska uppgå till minst 120 exemplar. Senast tre veckor före disputationen ska avhandlingen finnas tillgänglig på universitetsbiblioteket i erforderligt antal exemplar (se nedan). Avhandlingen ska senast två veckor före disputationen vara tillgänglig vid samtliga svenska institutioner som bedriver forskarutbildning inom det vetenskapsområde som ämnet för avhandlingen faller. Det åligger institutionen att upprätta en förteckning över vilka institutioner som generellt bör få en kopia av avhandlingen.

10 exemplar av avhandlingen ska av författaren levereras till universitetsbiblioteket senast tre veckor före disputationen, vilket också är senast möjliga dag för spikning av avhandlingen. Författare till monografier som publiceras inom Acta-serien kontaktar Avhandlingsproduktion för att ta reda på vad som gäller för respektive serie.

15 exemplar av avhandlingen är institutionsexemplar och ska levereras till administratören för forskarutbildningen. Avhandlingen ska också distribueras av författaren enligt en av institutionen upprättad lista.

Ett valfritt antal exemplar av avhandlingen kan av avhandlingsförfattaren göras tillgängliga vid disputationen. Resterande exemplar kan användas för distribution till deltagare i det egna forskarseminariet och till ämneskollegor vid andra nordiska eller utom-nordiska lärosäten eller användas av författaren för eget bruk.

Författaren till en doktorsavhandling ska i god tid före spikning ta kontakt med institutionens forskarutbildningsadministratör för erhållande av erforderliga uppgifter för att klarlägga distributionsproceduren.

Riktlinjerna i detta avsnitt som rör tillgänglighetstid gäller också licentiatuppsatser. Fem exemplar av uppsatsen utgör institutionsexemplar. För licentiatuppsatser där antagning skett med licentiatexamen som slutmål bör dessa publiceras öppet tillgängligt i universitetets publiceringsplattform.

6 Spikning, tillgänglighetstid och plats för disputation

Tillkännagivande av tid och plats för disputationen sker genom elektronisk spikning som är obligatoriskt och traditionell spikning i universitetshuset (frivilligt) senast tre veckor före disputationen. Licentiatuppsatser kan spikas i universitetsbibliotekets lokaler i Blåsenhus och licentiatseminariet ska utlysas på institutionens hemsida minst tre veckor innan seminariet genomförs.

Spikning liksom disputationer får inte ske mellan den 15 juni och den 15 augusti. Detta innebär att den som önskar disputera mellan den 16 augusti och terminsstart behöver spika avhandlingen innan sommaruppehållet. Mer information om digital spikning återfinns på Uppsala universitets medarbetarportal.

Riktlinjerna i detta avsnitt gäller också licentiatuppsatser.

7 Disputationsakten

Disputationen kan börja endast om betygsnämndens samtliga ledamöter är närvarande.

Disputationen leds av ordföranden med hela betygsnämnden närvarande. Den genomförs på följande sätt:

- Akten inleds med att ordföranden presenterar respondenten, titeln på avhandlingen, forskningsämnet, opponent samt betygsnämndens ledamöter.
- Ordföranden förklarar disputationsakten öppnad.
- Ordföranden ger ordet till respondenten, som ges tillfälle att meddela korrigeringar och ändringar (*errata*).
- Opponenten presenterar kortfattat avhandlingen och respondenten tar ställning till om innehållet uppfattats korrekt.
- Därefter vidtar själva oppositionen. Denna kan variera i form och omfattning, men ska utgöras av en kritisk granskning och prövning av den föreliggande

avhandlingens vetenskapliga resultat. Den ska bestå av en dialog mellan opponent och respondent, där opponenter framför kritik mot avhandlingen och respondenten besvarar kritiken. Oppositionen avslutas med att opponenter avger ett sammanfattande omdöme om avhandlingen. Opponenten uttalar sig dock inte i fråga om avhandlingens betyg.

- Sedan opponenter avslutat sin granskning och betygsnämnden givits tillfälle att komma med frågor förklarar ordföranden ordet fritt, varvid var och en som så önskar äger rätt att, i den ordning ordföranden bestämmer, framföra synpunkter på avhandlingen. Respondenten ska besvara de gjorda inläggen.
- Ordföranden förklarar disputationen avslutad.

Det finns ingen maxtid för en disputation, något som beaktas när lokal för disputation bokas. Det är önskvärt om opponenter i förväg kan ge handledaren en uppfattning om hur lång tid hans/hennes opposition förväntas ta.

Riktlinjerna i detta avsnitt gäller också licentiatseminarier.

8 Sammanträde med betygsnämnden

När betygsnämnden efter disputationen påbörjar sin överläggning ska nämnden inom sig utse en ordförande. Samtliga ledamöter måste närvara för att betygsnämnden ska vara beslutsför. Den som utsetts till betygsnämndens ordförande är ansvarig för att nämndens beslut meddelas den som disputerat.

Opponenten och huvudhandledaren samt biträdande handledare har rätt att delta i sammanträdet med betygsnämnden och i överläggningarna men ej i beslutet. Utsedd reserv får inte delta i betygsnämndens sammanträde utom då den ordinarie ledamoten är frånvarande.

En doktorsavhandling ska bedömas med något av betygen underkänd eller godkänd. Vid betygssättningen ska hänsyn tas till innehållet i avhandlingen och försvaret av densamma. Som nämndens beslut ska den mening gälla som de flesta enar sig om. Betygsnämnden är beslutsför då alla ledamöter är närvarande. Som nämndens beslut ska den mening gälla som de flesta enar sig om. Om en ledamot i betygsnämnden har reserverat sig mot majoritetens beslut ska i protokollet eller annan beslutshandling, dock inte i examensbeviset, avvikande mening antecknas. Betygsnämnden ska avgöra om beslutet ska motiveras. En sådan motivering ska biläggas protokollet, dock inte i examensbeviset.

Skulle vid disputationen framkomma anmärkningar av så extraordinär art att betygsnämnden finner det nödvändigt att inför sitt beslut företa särskilda undersökningar eller kontroller, kan den av detta skäl ajournera sitt sammanträde.

Sedan betygsnämndens sammanträde avslutats ska betyget på avhandlingen anmälas till rektor. Detta sker genom att det av betygsnämnden undertecknade betygsnämndsprotokollet lämnas till forskarutbildningsadministratören för att sedan

insändas till fakultetsnämnden för utbildningsvetenskaper. Ordföranden vid disputationsakten är ansvarig för att denna anmälan sker.

Vid disputation där avhandlingen eller doktorandens förmåga att försvara den underkänts kan ny disputation ske under förutsättning att avhandlingen eller doktorandens förmåga att försvara den substantiellt har förbättrats.

Riktlinjerna i detta avsnitt gäller också licentiatseminarier.

9 Arvoden och ersättning till opponent

Opponentarvudet utbetalas genom aktuell institutions försorg. Opponent erhåller också ersättning för resa och uppehälle i samband med disputationen. Till betygsnämndens ledamöter utgår ersättning för resa och logi, såvida ledamoten inte är anställd vid Uppsala universitet.

10 Doktorsexamen

Doktorsexamen utfärdas av rektor efter ansökan av den studerande. För doktorsexamen krävs godkänt resultat dels på kurserna inom forskarutbildningen, dels på doktorsavhandlingen.

Ansökan om doktorsexamen görs på särskild blankett (se www.uu.se).

Riktlinjerna i detta avsnitt gäller också licentiatseminarier.